

Byla C-124/20

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2020 m. kovo 5 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. kovo 2 d.

Ieškovas:

Bank Melli Iran, pagal Irano teisę įsteigta akcinė bendrovė

Atsakovė:

Telekom Deutschland GmbH

Hanseatisches Oberlandesgericht

<...>

N u t a r t i s

Byloje

BANK MELLI IRAN, pagal Irano teisę įsteigta akcinė bendrovė, <...>
Hamburgas

– ieškovė, apeliantė ir kita apeliacinio proceso šalis –

<...>

prieš

Telekom Deutschland GmbH, <...> Bona

– atsakovė, kitą apeliacinio proceso šalį ir apeliantę –

<...>

<...> *Hanseatisches Oberlandesgericht* (Hanzos miesto aukštesnysis apygardos teismas) 11 civilinių bylų kolegija <...> 2020 m. kovo 2 d. nutarė:

I. Sustabdyti bylos nagrinėjimą.

II. Pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui toliau nurodytus klausimus dėl 1996 m. lapkričio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2271/96, saugančio nuo trečiosios šalies priimtų teisės aktų eksteritorialaus taikymo poveikio ir tuo grindžiamų ar iš to kylančių veiksmų (OL L 309, 1996, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 10 sk., 1 t., p. 75), iš dalies pakeisto 2018 m. birželio 6 d. Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2018/1100 (OL L 199 I, 2018, p. 1), 5 straipsnio pirmos pastraipos aiškinimo: **(orig. p. 2)**

1. Ar Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą taikoma tik tuo atveju, kai veikiančiam ES ekonominės veiklos vykdytojui, kaip jis suprantamas pagal šio reglamento 11 straipsnį, Jungtinės Amerikos Valstijos tiesiogiai ar netiesiogiai yra adresavusios valdžios institucijos arba teismo nurodymus, ar tam, kad ji būtų taikoma, pakanka, jog ES ekonominės veiklos vykdytojo veiksmai ir be tokių nurodymų būtų nukreipti į antrinių sankcijų laikymąsi?
2. Jei į pirmąjį klausimą Teisingumo Teismas atsakytų taip, kaip nurodyta antroje alternatyvoje: ar pagal Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą draudžiamas toks nacionalinės teisės aiškinimas, pagal kurį sutartį nutraukianti šalis gali nutraukti tęstinio vykdymo sutartį su partneriu, kurį JAV *Office of Foreign Assets Control* (Užsienio lėšų kontrolės biuras, toliau – OFAC) yra įtraukęs į *Specially Designated Nationals List* (Ypatingųjų kategorijų piliečių sąrašas, toliau – SDN), motyvuodama tuo, kad turi būti laikomasi JAV taikomų sankcijų, ir nenurodydama jokio kito nutraukimo pagrindo ir todėl civilinio proceso metu neprivalant įrodinėti, kad nutraukimo pagrindas bet kuriuo atveju nebuvo JAV taikomų sankcijų laikymasis?
3. Jeigu į antrąjį klausimą Teisingumo Teismas atsakytų teigiamai: ar sutarties nutraukimą bendraja tvarka, kuris pažeidžia Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą, privaloma laikyti negaliojančiu, ar reglamento tikslą atitinka ir kitos sankcijos, pavyzdžiui, baudos skyrimas?
4. Jei į trečiąjį klausimą Teisingumo Teismas atsakytų taip, kaip nurodyta pirmoje alternatyvoje: ar, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 16 ir 52 straipsnius, taip pat į galimybę išimties tvarka suteikti įgaliojimą pagal Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio antrą pastraipą, tai galioja ir tada, kai ES ekonominės veiklos vykdytojui tuo atveju, jeigu jis išsaugo verslo ryšius su į sąrašą įtrauktu partneriu,

JAV rinkoje gresia didžiuliai nuostoliai (šioje byloje – 50 procentų grupės apyvartos)?

M o t y v a i :

Ieškovas yra Irano bankas, įsteigtas pagal Irano teisę ir Vokietijoje turintis filialą, kurio buveinė yra Hamburge ir kuriame dirba 36 darbuotojai. Pagrindinė ieškovo veikla yra pagalba vykdant užsienio prekybą su Iranu. (**orig. p. 3**)

Atsakovė yra *Deutsche Telekom AG* patronuojamoji bendrovė ir viena didžiausių telekomunikacijos paslaugas teikiančių Vokietijos įmonių, kurios buveinė yra Bonoje. Visame pasaulyje grupėje dirba daugiau nei 270 000 darbuotojų, daugiau nei 50 000 iš jų – JAV, kur pasiekama 50 procentų apyvartos.

Šalys yra sudariusios bendrąjį susitarimą, kuris ieškovui leidžia visus jo įmonės abonentus skirtingose Vokietijos vietose įtraukti į vieną sutartį. Remdamasis šiuo susitarimu, ieškovas iš atsakovės užsisakė nemažai produktų, kuriuos atsakovė jam suteikė ir išrašė sąskaitas-faktūras. Šios sutartys sudaro išimtinį ieškovo vidinių ir išorinių komunikacijos struktūrų Vokietijoje pagrindą. Be atsakovės teikiamų paslaugų ieškovas (bent jau šiuo metu) neturi galimybės palaikyti verslo ryšių per savo padalinį Vokietijoje.

Atsakovės mėnesinė apyvarta su ieškovu yra šiek tiek didesnė nei 2000,00 EUR. Ieškovas su atsakove visada atsiskaitydavo laiku ir iki galo.

Po to, kai 2018 m. JAV pasitraukė iš 2015 m. liepos 14 d. Irano susitarimo (*Joint Comprehensive Plan of Action*, Bendras visapusiškas veiksmų planas, toliau – JCPA) ir todėl vėl įsigaliojo ankstesnės sankcijos (*Iran Transactions and Sanctions Regulations*, toliau – ITSR), ieškovas atsidūrė OFAC (*Office of Foreign Assets Control*) sankcijų sąrašė (*Specially Designated Nationals and Blocked Person List*, Ypatingų kategorijų piliečių ir uždraustų asmenų sąrašas, toliau – SDN). Sankcijų režimas apima ir vadinamąsias antrines sankcijas (*secondary sanctions*), pagal kurias ne JAV piliečiams draudžiama imtis bet kokių sandorių su į SDN sąrašą įtrauktais Irano asmenimis ir įmonėmis.

Nuo 2018 m. lapkričio 5 d. Irano atžvilgiu įsigaliojo naujos JAV sankcijos, nukreiptos visų pirma į finansų, bankų ir naftos sektorius. Ieškovas patenka į šias kategorijas, todėl nuo 2018 m. lapkričio 12 d. *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* (Pasaulinė tarpbankinių finansinių telekomunikacijų organizacija, toliau – SWIFT), pagal Belgijos teisę įsteigta kooperatinė bendrovė, laikinai sustabdė jo prieigą prie savo telekomunikacijų tinklo.

2018 m. lapkričio 16 d. raštu atsakovė nutraukė visas sutartis, nutraukimui įsigaliojant iš karto <...>. Tokius pat raštus dėl nutraukimo atsakovė tą pačią dieną išsiuntė dar mažiausiai keturiems savo klientams, turintiems ryšių su Iranu ir buveinę Vokietijoje. (**orig. p. 4**)

Visoms bendrovėms būdinga tai, kad jos įtrauktos į JAV SDN sąrašą. Susitarimus atsakovė nutraukė su iš viso 10 įmonių, turinčių ryšių su Iranu.

Ieškovas kreipėsi į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir 2018 m. lapkričio 28 d. sprendimu <...> *Landgericht Hamburg* (Hamburgo apygardos teismas) nurodė taikyti laikinąsias apsaugos priemones, įpareigodamas atsakovę vykdyti esamas sutartis tol, kol baigsis nustatytasis pranešimo apie nutraukimą terminas. <...>

2018 m. gruodžio 11 d. raštu <...> atsakovė dar kartą pranešė nutraukianti sutartis. Šiame rašte, be kita ko, buvo nurodyta:

„<...> 2018 m. lapkričio 16 d. raštu nutraukėme toliau nurodytų paslaugų teikimą, nutraukimui įsigaliojant iš karto. Atsargumo dėlei dar kartą pranešame apie jų nutraukimą bendrąja tvarka nuo artimiausio įmanomo termino.“

Kai kurių sutarčių bendrieji pranešimo apie nutraukimą terminai baigėsi dar 2019 m. sausio 25 d., 2019 m. vasario 10 d., 2019 m. kovo 13 d., 2019 m. rugsėjo 10 d. ir 25 d. bei 2020 m. sausio 30 d. Likusios sutartys dar galioja iki 2020 m. rugpjūčio 22 d. arba 2021 m. sausio 7 d.

Pirmojoje instancijoje ieškovas prašė įpareigoti atsakovę neatjungti jokių sutartyje numatytų linijų.

Landgericht (apygardos teismas) įpareigojo atsakovę vykdyti sutartis tol, kol baigsis atitinkami bendrieji pranešimo apie nutraukimą terminai, o likusias ieškinio dalis atmetė. Sutarčių, dėl kurių vyksta ginčas, nutraukimą bendrąja tvarka teismas laikė galiojančiu. Be kita ko, teismas manė, kad nutraukimas nepažeidžia Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio.

Tą teismo sprendimo dalį, kurioje ieškinys buvo atmestas, ieškovas apskundė apeliacine tvarka. Jis tebesilaiko nuomonės, kad nutraukdama sutartį bendrąja tvarka atsakovė pažeidžia Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnį, todėl toks nutraukimas negalioja.

Po to, kai buvo paskelbtas *Landgericht* sprendimas, atsakovė, 2019 m. vasario 10 d. pasibaigus bendrajam pranešimo apie nutraukimą terminui, atjungė vieną iš linijų, dėl kurių vyksta ginčas. Visos kitos linijos šiuo metu dar yra įjungtos. **(orig. p. 5)**

II.

Bylos sprendimas priklauso nuo to, kaip reikia aiškinti 1996 m. lapkričio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2271/96, saugančio nuo trečiosios šalies priimtų teisės aktų eksteritorialaus taikymo poveikio ir tuo grindžiamų ar iš to kylančių veiksmų (OL L 309, 1996, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 10 sk.,

1 t., p. 75), iš dalies pakeisto 2018 m. birželio 6 d. Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2018/1100 (OL L 199 I, 2018, p. 1), 5 straipsnio pirmą pastraipą. Todėl, prieš priimant sprendimą dėl ieškovo apeliacinio skundo, reikia sustabdyti bylos nagrinėjimą ir, remiantis SESV 267 straipsnio pirmos pastraipos b punktu ir trečia pastraipa, prašyti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą.

Ginčas tarp šalių vyksta dėl to, ar galioja 2018 m. gruodžio 11 d. nutraukimas bendrąja tvarka <...>, kuriuo atsakovė norėjo nutraukti verslo ryšius su ieškovu. Teisė bendrąja tvarka nutraukti sutartis, kurioms taikoma Vokietijos teisė, neginčijamai numatyta atsakovės Bendrosiose tiekimo sąlygose.

Ieškovas laikosi nuomonės, kad nutraukimas pažeidžia Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą, todėl yra negaliojantis. Atsakovė nemano, kad Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą buvo pažeista.

1. a) Dėl pirmojo prejudicinio klausimo:

Ieškovas teigia, kad verslo ryšius atsakovė nutraukė tik dėl to, kad nepažeistų Jungtinių Amerikos Valstijų skirtų antrinių sankcijų. Tačiau ji neįrodė, kad verslo ryšius nutraukė gavusi tiesioginius ar netiesioginius JAV valdžios institucijos ar teismo nurodymus. 2020 m. vasario 7 d. sprendime *Oberlandesgericht Köln* (Kelno aukštesnysis apygardos teismas) <...> laikėsi pozicijos, kad tokiu atveju Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą apskritai negali būti taikoma. Kolegija šiai pozicijai nepritaria ir mano, kad pakanka vien antrinių sankcijų buvimo, nes tik tokiu būdu įmanoma veiksmingai įgyvendinti Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatytą draudimą laikytis tokių sankcijų.

b) Dėl antrojo prejudicinio klausimo:

Teisė nutraukti sutartį bendrąja tvarka, kuria remiasi atsakovė, nėra susieta su reikalavimu nurodyti nutraukimo pagrindą. Atsakovė mano, kad šiuo atžvilgiu Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą nieko nekeičia, nes ši nuostata palieka jai, kaip verslininkei, laisvę bet kada nutraukti verslo santykius su (orig. p. 6) ieškovu. Jos motyvai neturi reikšmės.

Ji remiasi 2018 m. rugpjūčio 7 d. Komisijos dokumentu „Gairės. Klausimai ir atsakymai. Atnaujinto Blokavimo statuto priėmimas“ (C/2018/5344, OL C 277 I, 2018, p. 4).

Jų 5 punkte nustatyta:

Ar Blokavimo statutu ES veiklos vykdytojai įpareigojami palaikyti verslo santykius su Iranu ar Kuba? Kokios pozicijos jie turėtų laikytis eksteritorinių teisės aktų ir Blokavimo statuto atžvilgiu?

ES veiklos vykdytojai gali laisvai vykdyti savo verslo veiklą taip, kaip mano esant tinkama, laikydamiesi ES teisės ir taikytinų nacionalinių įstatymų. Tai reiškia, kad jie gali laisvai nuspręsti pradėti, tęsti arba nutraukti verslo veiklą Irane ar Kuboje, taip pat pasirinkti, remiantis ekonominės padėties vertinimu, ar vykdyti veiklą konkrečiame ekonomikos sektoriuje. Blokavimo statutu būtent siekiama užtikrinti, kad tokie verslo sprendimai būtų priimami laisvai, t. y. ES veiklos vykdytojai nebūtų priversti juos priimti laikydamiesi išvardytų eksteritorinių teisės aktų, kurie pagal Sąjungos teisę nepripažįstami kaip taikytini ES veiklos vykdytojams.“

Kai kurie Vokietijos teismai, kaip ir atsakovė, šį atsakymą supranta taip, kad atsakovė gali bet kada pasinaudoti sutartyse numatyta teise jas nutraukti bendrąja tvarka nenurodydama priežasčių. 2019 m. spalio 1 d. nutarime <...> *Oberlandesgericht Köln* aiškiai laikėsi nuomonės, kad nutraukti sutartį galima ir remiantis „JAV užsienio politikos nulemtais motyvais“.

Tokią Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmos pastraipos sampratą kolegija, atsižvelgdama į Komisijos atsakymą, laiko įmanoma, tačiau taip pat mano, kad tokiu atveju norma neatlieka savo tikslo. Todėl atrodo prasmingiau aiškinti ją taip, kad nutraukimas, kurio lemiamas motyvas yra laikytis JAV sankcijų, pažeidžia Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą. Bet jeigu sutartis nutraukiama remiantis vien ekonomiais motyvais, konkrečiai nesusijusiais su sankcijomis, Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirma pastraipa nepažeidžiama, nes antraip (**orig. p. 7**) būtų niekada neįmanoma nutraukti verslo santykių su Iranu. Šis nuomonės laikomasi ir Vokietijos teisinėje literatūroje <...>.

Toks požiūris reiškia, kad atsakovė išimties tvarka turėtų nurodyti sutarties nutraukimo motyvus ar bent jau paaiškinti ir prireikus įrodyti, kad sprendimas nutraukti sutartį buvo priimtas ne todėl, kad baiminamasi nuostolių JAV rinkoje. Be tokių paaiškinimų nebūtų įmanoma nustatyti, ar sutarties nutraukimas pažeidžia Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą.

c) Dėl trečiojo prejudicinio klausimo:

Kolegija mano, kad Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmą pastraipą pažeidžiantis sutarties nutraukimas yra negaliojantis. Vokietijos civilinėje teisėje tai išplauktų iš *Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas) 134 straipsnio. Jame nustatyta:

Jeigu įstatyme nenurodyta kitaip, teisinis sandoris, kuris pažeidžia įstatymuose nustatytą draudimą, yra niekinis.

Kolegija mano, kad Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmoje pastraipoje yra nustatytas toks draudimas.

Tiesa, Reglamento Nr. 2271/96 9 straipsnyje numatyta, kad kiekviena valstybė narė nustato veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias sankcijas, taikomas

pažeidus bet kokią atitinkamą šio reglamento nuostatą. Vokietijos Federacinė Respublika Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio pirmos pastraipos pažeidimą kvalifikavo kaip administracinį nusižengimą *Außenwirtschaftsverordnung* (Nutarimas dėl užsienio prekybos, toliau – AWW) 82 straipsnio 2 dalies pirmu sakiniu, siejama su *Außenwirtschaftsgesetz* (Užsienio prekybos įstatymas, toliau – AWG) 19 straipsnio 4 dalies pirmo sakinio 1 punktu ir 6 dalimi, numatydama už tai baudą iki 500 000 EUR.

Todėl, atsižvelgiant į atsakovei gresiančius ekonominius nuostolius, jeigu ji netektų JAV rinkos, gali atrodyti neproporcinga neleisti jai nutraukti sutartinių santykių su ieškovu, o ne (vien) skirti baudą. Be to, reglamentu, kolegijos supratimu, nėra tiesiogiai siekiama apsaugoti ieškovą. **(orig. p. 8)**

d) Dėl ketvirtojo prejudicinio klausimo:

Ketvirtasis prejudicinis klausimas susijęs su prieš tai išdėstytais samprotavimais.

Kolegijos supratimu, dėl draudimo laikytis antrinių sankcijų tokiems ES ekonominės veiklos vykdytojams, kaip antai atsakovė, kurių apsaugai reglamentas, kaip nurodyta jo preambulėje, yra skirtas, kyla dilema. Jeigu jie laikosi ES teisės, jiems gresia netekti prieigos prie JAV rinkos, jeigu jie laikosi sankcijų – pažeidžia ES teisę. Turint omenyje faktines JAV galias įgyvendinti sankcijas, ES teisės besilaikantiems ES ekonominės veiklos vykdytojams gali grėsti didžiuliai ekonominiai nuostoliai. 50 procentų savo apyvartos *Telekom* grupė pasiekia JAV rinkoje. Kolegijos manymu, Reglamento Nr. 2271/96 6 straipsnyje reglamentuojama teisė į žalos atlyginimą šios rizikos pakankamai nekompensuoja. Tas pats pasakytina apie Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio antroje pastraipoje numatytą galimybę suteikti įgaliojimą išimties tvarka. Atsižvelgiant į reglamento tikslą – užkirsti kelią tam, kad ES ekonominės veiklos vykdytojams būtų taikomos antrinės sankcijos – įgaliojimų praktika turėtų būti griežta, todėl, ko gero, vien tik gresiančių ekonominių nuostolių nepakaktų jiems gauti. Turėdama tai galvoje, kolegija abejoja, ar didžiulių ekonominių nuostolių JAV rinkoje grėsmės atveju bendras draudimas nutraukti verslo ryšius su partneriu (kuris, be to, ekonominiu požiūriu yra nereikšmingas) siekiant išvengti šios grėsmės yra suderinamas su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 16 straipsniu saugoma laisve užsiimti verslu ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnyje įtvirtintu proporcingumo principu.

2. Prejudicinių klausimų svarba pagrindinei bylai:

Atsakymai į prejudicinius klausimus yra svarbūs sprendimui pagrindinėje byloje, kurią nagrinėja kolegija, priimti, nes nuo jų priklauso tai, ar atsakovės pareikštas sutarčių nutraukimas bendraja tvarka yra galiojantis, ar ne. Vokietijos *Außenwirtschaftsverordnung* (AWV) 7 straipsnio pirmas sakiny, kuriuo remiasi ieškovas, negali būti pasitelktas ginčui išspręsti. **(orig. p. 9)**

AWV 7 straipsnio pirmame sakinyje nustatyta:

Verčiantis užsienio prekyba draudžiamas pareiškimas, kuriuo nacionalinis subjektas dalyvauja kitos valstybės boikote (boikoto pareiškimas).

Nepriklausomai nuo to, ar pareiškimas apie sutarčių nutraukimą apskritai yra boikoto pareiškimas, kaip jis suprantamas pagal minėtąją nuostatą, jos taikymo sritis, kolegijos supratimu, nepranoksta Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio antros pastraipos taikymo srities; tai reiškia, kad jeigu atsakovės sutarčių nutraukimas bendrąja tvarka pagal Reglamento Nr. 2271/96 5 straipsnio antrą pastraipą yra galiojantis, jis nepažeidžia ir AWV 7 straipsnio pirmo sakinio.

Lauenstein

Dr. Büßer

Dr. Brauer

Oberlandesgericht
kolegijos pirmininkas

Oberlandesgericht
teisėjas

Oberlandesgericht
teisėjas